

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.57](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.57)

УДК 338

*О. Ф. Томчук,
к. е. н., доцент, доцент кафедри аналізу та статистики,
Вінницького національного аграрного університету
ORCID: 0000-0003-0974-8018
А. М. Бельдій,
студентка 2 курсу магістратури факультету обліку та аудиту,
Вінницького національного аграрного університету
ORCID: 0000-0003-3878-2928*

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*О. Tomchuk
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Analysis and Statistics Department
Vinnytsia National Agrarian University
A. Beldiy
student of the 2 course of Master's degree of the Faculty of Accounting and Audit
Vinnytsia National Agrarian University*

IMPROVEMENT OF ANALYSIS OF CALCULATIONS OF AGRICULTURAL COMPANY PAYMENT

В статті розглядається аналіз розрахунків оплати праці. Зазначено, в якій послідовності необхідно проводити аналіз використання коштів на оплату праці. Аналіз операцій з оплати праці є однією найважливіших і складних ділянок роботи, оскільки зачіпає економічні інтереси усіх без винятку працівників. Облік заробітної плати є трудомістким, потребує уважності, оскільки пов'язаний з обробленням великої кількості первинної інформації, має багато однотипних операцій, здійснення яких потребує багато часу та сконцентрованості. Також зазначаються напрями аналізу оплати праці, соціально-економічні аспекти. Також розглянуто комплекс заходів, за допомогою якого будуть поліпшені умови праці трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах. Автори зауважили, що проведення аналізу оплати праці, це лише структурна частина комплексного та повного економічного аналізу. Тому, якщо брати до уваги комплексний аналіз, то з нього впливає і аналіз оплати праці. Удосконалення та пошук оптимального варіанту серед можливих альтернатив потребують проектування, впровадження, ресурсної та інформаційної підтримки аналітичних процесів, праці людей, зайнятих економічним аналізом.

The article considers the analysis of payment calculations. It is indicated in what sequence the use of labor costs should be analyzed. The analysis of pay operations is one of the most important and complex areas of work, as it affects economic interests of all workers without exception. Wage accounting is labor-intensive, requires care, since it is associated with processing a large amount

of primary information, has many similar operations, the implementation of which requires a lot of time and concentration. Wages are analyzed in two directions: the analysis of the wage fund as an element of production costs on the basis of a special statistical form and the analysis of wages under separate items of calculation, primarily for an independent article - the salary of production workers. Socio-economic aspects are also indicated. The effectiveness of the analysis of formation and use of means for payment of labor is determined by reliability and completeness of its information support. Competitive analysis is recommended to improve the analysis of the formation and use of labor costs. A set of measures were considered, through which the working conditions of labor resources in agricultural enterprises will be improved. The set of information support of the analysis system is represented: Information system, communicative environment and information technologies. The relationship between the individual functional subsystems of management is traced through information flows and indicates that the further activities of the management staff of the enterprise are regulated on the basis of the initial information of the financial condition analysis. Modern scientific and technological progress has greatly facilitated the processes of activity of enterprises, including, and accounting. The authors believe that it would be useful to introduce a comprehensive analysis software, which would include, respectively, an analysis of pay calculations. This would greatly facilitate the analysis and significantly reduce the time spent on the analysis. The authors noted that the analysis of wages is only a structural part of a comprehensive and complete economic analysis. Therefore, if we take into account the complex analysis, the analysis of wages follows from it. Improving and finding an optimal option among possible alternatives will require designing, implementing, resource and information support of analytical processes, labor of people engaged in economic analysis.

Ключові слова: *аналіз оплати праці; соціально-економічні аспекти оплати праці; аналітичні завдання; інформаційне забезпечення; автоматизоване робоче місце.*

Keywords: *pay analysis; socio-economic aspects of remuneration; analytical tasks; information support; automated workplace.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розрахунки із заробітної плати є важливим економічним процесом в діяльності будь-якого підприємства. Результат такої економічної сфери має бути позитивним, який може бути представлений лише за допомогою проведення аналітичного дослідження, тобто проведення аналізу. Тому якби не існувала заробітна плата – не було б мотивації працівників виконувати ту чи іншу працю. Проте, аналіз розрахунків з оплати праці має свої негативні чинники, які потрібно усунути та які потребують шляхів по його удосконаленню, що визначає актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які посилається автор. Удосконаленню аналізу розрахунків з оплати праці приділено мало уваги, проте розв'язання даної проблеми можна знайти у працях зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як Л. П. Шевчук, Т. О. Мулик, О. А. Материнська, О. Л. Пльонсак, В. В. Сьомченко, О. Ф. Томчук тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Для розв'язання проблем аналізу розрахунків з оплати праці існує ряд невирішених питань таких, як його автоматизація та надання ефективних пропозиції щодо полегшеного проведення аналізу розрахунків з оплати праці, що потребує подальшого вивчення та дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання цієї статті є надання пропозицій щодо удосконалення аналізу розрахунків з оплати праці в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У системі управління підприємством важливе місце займає аналіз витрат із фонду заробітної плати. Своєчасний аналіз дозволяє попередити перевитрату фонду і дає вихідний матеріал для розробки планів по заробітній платі. Метою аналізу є також виявлення непродуктивних витрат по заробітній платі та причин перевитрат її фонду. Аналіз використання коштів на оплату праці необхідно проводити в такій послідовності:

- вивчити виконання плану по праці;
- виявити динаміку коштів, що спрямовуються на оплату праці;
- порівняти темпи зростання продуктивності праці працівників з ростом середньої заробітної плати [1, с. 156-157].

Н. В. Цвігун зазначає, що аналіз операцій з оплати праці є однією найважливіших і складних ділянок

роботи, оскільки зачіпає економічні інтереси усіх без винятку працівників. Це безпосередньо пов'язано з тим, що облік заробітної плати є трудомістким, потребує уважності, оскільки пов'язаний з обробленням великої кількості первинної інформації, має багато однотипних операцій, здійснення яких потребує багато часу та сконцентрованості [2, с. 509-510].

В процесі аналізу фонду оплати праці слід здійснювати систематичний контроль за формуванням та використанням фонду оплати праці, виявляти можливості економії коштів за рахунок зростання продуктивності праці і зниження трудомісткості продукції. Оплату праці аналізують у двох напрямках:

- 1) аналіз фонду оплати праці як елемента витрат на виробництво на підставі спеціальної статистичної форми;
- 2) аналіз оплати праці за окремими статтями калькуляції, насамперед за самостійною статтею — заробітна плата виробничих робітників [3, с. 37].

Л.В. Киш вважає, що одним з найпотужніших та найефективніших засобів стимулювання персоналу до творчої та активної праці є мотивація. За сучасних умов дослідження особливостей мотивації є актуальною проблемою, оскільки кардинальні зміни, які відбуваються в суспільстві, вимагають створення нової системи мотивації персоналу [4, с. 89].

О. Д. Балан розглядає соціально-економічні аспекти, які мають місце в сучасних умовах в Україні у сфері оплати праці, і можуть розкрити ефективні засоби та форми їх вирішення (рис. 1).

Рис. 1. Соціально-економічні аспекти оплати праці

Джерело: [5, с. 23]

Для підвищення матеріальної зацікавленості керівників, службовців і фахівців доцільніше перевести їхню оплату на контрактну форму. Система контрактів дозволить привабити і утримати найбільш кваліфікованих і творчо активних фахівців, гнучко регулювати чисельність і склад управлінського персоналу, підвищити відповідальність і творче ставлення до роботи найманого фахівця на вказаних у контракті умовах. Оплата за контрактом встановлюється з урахуванням складності і відповідальності праці, кваліфікаційного рівня і професійних якостей працівника. Таким чином, дослідження показали, що в сучасних умовах розвитку України основними визначальними факторами, які характеризують новий підхід до аналізу та контролю за використанням коштів на оплату праці та посилюють стимулювання працівників підприємств до продуктивної праці, є: матеріальне заохочення за виконану роботу; персональна відповідальність за результати праці; зв'язок між результатами праці та її оплатою; підвищення професійної підготовки і кваліфікації працівників, можливість та упевненість у кар'єрному зростанні [6, с. 19].

В ринкових умовах найбільш важливими є економічні та соціальні фактори щодо аналізу розрахунків із заробітної плати. Вважаємо, що ефективність такого аналізу потрібно спрямовувати не лише на облік оплати праці, але й на продуктивність праці, тобто враховувати мотиваційну систему для працівників тієї чи іншої організації. Відповідно на сільськогосподарських підприємствах на це впливає процес виробництва, що є одним з найвагоміших структурних елементів оплати праці.

Необхідно значно поліпшити умови праці трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах. Зокрема, колективом авторів розроблено такий комплекс заходів, які потрібно проводити регулярно:

- оцінка мікроклімату на робочому місці;
- медичний огляд працівників, робота яких пов'язана зі шкідливими і небезпечними умовами праці;

- перевірка рівня забезпеченості цих працівників засобами захисту і запобіжними пристосуваннями;
- забезпечення працюючих в шкідливих умовах праці профілактичним харчуванням;
- впровадження заходів по оздоровленню працівників різних професій;
- оновлення парку сільгосптехніки;
- паспортизація і механізація робочих місць тощо [7, с. 62].

Результативність аналізу формування та використання коштів на оплату праці визначається достовірністю та повнотою його інформаційного забезпечення. Для вдосконалення аналізу формування і використання коштів на оплату праці Л. П. Шевчук рекомендує використовувати метод конкурентного аналізу. Порівняльний аналіз коштів підприємств, які працюють у конкурентних умовах, забезпечує проведення порівнянь із досягненнями конкурентів. Це дає можливість під час розроблення стратегічних планів враховувати результати не лише досліджуваних підприємств, але й їхніх конкурентів [8].

Ефективне функціонування системи аналізу фінансового стану стає можливим лише за наявності певного забезпечення. Під забезпеченням аналізу фінансового стану необхідно розуміти такі види, кількість і якість ресурсів, які є необхідними та достатніми для досягнення мети функціонування системи аналізу фінансового стану підприємства: організаційне, інформаційне, методичне, технічне, матеріальне та кадрове забезпечення. Важлива роль у забезпеченні належить інформації: вона зв'язує окремі елементи управління (у тому числі й аналіз фінансового стану) в єдину динамічну систему. Взаємозв'язок між інформаційним і методичним забезпеченням відбувається завдяки меті проведення аналізу: надання інформації системі управління про фінансовий стан підприємства та можливості його оптимізації [9, с. 203].

Сукупність інформаційного забезпечення системи аналізу представлено: інформаційною системою, комунікативним середовищем та інформаційними технологіями. Взаємозв'язок між окремими функціональними підсистемами управління простежується завдяки інформаційним потокам і свідчить, що на підставі вихідної інформації аналізу фінансового стану відбувається регулювання подальшої діяльності управлінського персоналу підприємства. Основні вимоги, дотримання яких дає можливість оптимально організувати інформаційні потоки підприємства: періодичність, строки та форми надання інформації — це умови ефективної організації роботи персоналу [9, с. 203].

Важливо також враховувати розподіл обов'язків між функціональними службами (підрозділами персоналу, планово-економічним, аналітичним, маркетингу та бухгалтерії) з аналізу оплати праці, що спрямовує аналітичні процедури на підготовку релевантної економічної інформації для менеджменту підприємств. Для задоволення потреб користувачів у адекватній аналітичній інформації Л. П. Шевчук рекомендує удосконалити методику аналізу формування та використання коштів на оплату праці, аналітичний процес необхідно доповнити етапами аналізу мотиваційного механізму та з'ясування залежності єдиного соціального податку від збільшення фонду оплати праці. Також необхідно удосконалити методику аналізу і контролю коштів на оплату праці, що передбачає оптимізацію інформаційних потоків відповідно до потреб управління, використання сучасних методів аналізу розроблення систем ефективного контролю, облікового моделювання та практичного впровадження розрахунків податкових платежів. А також варто запровадити методичні підходи до аналізу формування та використання коштів на оплату праці за рахунок вдосконалення аналітичних модулів програмного продукту «ІС:Підприємство» [8].

У результаті пошуку раціональних шляхів вдосконалення, М. Б. Кулинич пропонує наступні загальні положення та методики аналізу. Розробка програмного забезпечення аналізу дасть змогу керівництву підприємств проводити щомісячно вказаний аналіз та використовувати його результати для розробки обґрунтованих управлінських рішень. Методи розрахунку показників балансової ліквідності, платоспроможності, та фінансової стабільності в методиках слід викласти більш детально та спрощено. Це дасть змогу в подальшому розробити спеціалізовану програму для використання комп'ютерної техніки в аналізі фінансового стану підприємства [10, с. 372].

Цілковито погоджуємося з С.С. Чернишем, що розподіл завдань аналізу в системі автоматизованого робочого місця, відповідно до якого необхідно забезпечити таку інтеграцію системи, при якій автоматизоване робоче місце може існувати як автономна система та водночас бути частиною комп'ютерної інформаційної системи підприємства. Належну реалізацію функціональних завдань забезпечує розробка технологічної карти розв'язання аналітичних завдань, які можуть бути представлені у наступній послідовності (рис. 2) [11, с. 67].

Рис. 2. Послідовність розв'язання аналітичних завдань у системі автоматизованого робочого місця
Джерело [11, с. 67]

Сучасний науково-технічний прогрес значно полегшив процеси діяльності підприємств, в деякій мірі і проведення економічного аналізу. Тому вважаємо, що доцільно було б запровадити програмне забезпечення з проведення комплексного аналізу, в яке і відповідно включити аналіз розрахунків з оплати праці. Це значно полегшило б проведення аналізу, скоротилися б витрати часу на проведення аналізу та результати були б більш точні, аналітику залишилося б лише обґрунтувати вихідні результати.

Варто зауважити, що проведення аналізу оплати праці, це лише структурна частина комплексного та повного економічного аналізу. Тому, якщо брати до уваги комплексний аналіз, то з нього впливає і аналіз оплати праці.

Таким чином, удосконалення та пошук оптимального варіанту серед можливих альтернатив потребують проектування, впровадження, ресурсної та інформаційної підтримки аналітичних процесів, праці людей, зайнятих економічним аналізом. Система організації економічного аналізу буде досконалою тоді, коли витрати, пов'язані з її запровадженням та експлуатацією, будуть відшкодовані шляхом зростання рівня платоспроможності, фінансової незалежності, прибутковості, збільшенням вартості бізнесу, нарощуванням конкурентних переваг суб'єкта господарювання. Саме на вирішення цих питань і повинна бути націлена сучасна система організації економічного аналізу [12, с. 421].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Таким чином, можна підвести підсумок, що аналіз оплати праці дійсно є важливим економічним процесом на підприємстві, адже розрахунки з оплати праці є складними та важливими господарськими операціями. Важливим засобом стимулювання персоналу є мотивація. Також важливими чинниками, що можуть розкрити проблеми оплати праці є соціально-економічні аспекти оплати праці. Ефективність аналізу оплати праці потрібно ще спрямовувати на продуктивність праці. Важливо дотримуватися заходів щодо поліпшення умов праці трудових ресурсів. Основним елементом аналізу є достовірність інформації, її повнота та забезпеченість.

І ефективне функціонування системи аналізу фінансового стану стане можливим лише за наявності певного забезпечення. Тому для полегшення такого процесу як аналіз оплати праці доцільно розробити та впровадити в діяльність господарюючих суб'єктів необхідне програмне забезпечення.

Список літератури.

1. Рибалко О. М., Крохмаль Н. І. Аналіз витрат на оплату праці на ПАТ «Мотор Січ». *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 155-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2017_4_23 (дата звернення: 22.09.2019).
2. Цвігун Н. В. Проблеми й методи удосконалення обліку, аналізу й контролю операцій з оплати праці. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф (Вінниця, 27 березня 2019 р.)*. Ч. II. Вінниця: BPB ВТЕІ КНТЕУ, 2019. С. 509-514.
3. Немодрук Н. М. Удосконалення обліку, аналіз і аудит розрахунків з оплати праці. *Економіка та держава*. 2009. № 8. С. 36-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2009_8_13 (дата звернення: 22.09.2019).

4. Киш Л. М., Курило Н. Ф. Матеріальне стимулювання та аналіз фонду оплати праці у фермерських господарствах. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13(2). С. 89-94. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_13\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_13(2)_19) (дата звернення: 22.09.2019)..
5. Балан О. Д., Савченко Ю. К. Оплата праці та її соціально-економічні аспекти. *Агросвіт*. 2018. № 10. С. 22-26.
6. Линенко А. В., Шевченко О. Л. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2008. № 4. С. 111-116.
7. Мулик Т. О., Материнська О. А., Пльонсак О. Л. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 288 с.
8. Шевчук Л.П. Аналіз і контроль формування та використання коштів на оплату праці на підприємствах роздрібної торгівлі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2010. 21 с.
9. Івченко Л.В., Федорченко О.Є. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення. *Фінанси, облік і аудит*. 2015. Вип. 1. С. 197-210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2015_1_17 (дата звернення: 25.09.2019).
10. Кулинич М.Б., Коваль Н.І. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств. *Економіка і суспільство*. Вип. №6. 2016. С. 367-372. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/6_ukr/63.pdf (дата звернення: 24.09.2019).
11. Черниш С. С. Економічний аналіз: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 312 с.
12. Томчук О.Ф. Планування економічного аналізу та його удосконалення. *Розвиток облікової і фінансової складових економічної науки та практики: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 вересня 2013 р.; м. Київ)*. Київ, 2013. С.417-421.

References.

1. Rybalko O. M., Krokhmal' N. I. (2017), "Analysis of expenses on loan payment at motor sich enterprise", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*, [Online], vol. 4, pp. 155-161. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2017_4_23 (accessed: 22.09.2019).
2. Tsvihun N. V. (2019), "Problems and Methods of Improvement of Accounting, Analysis and Control of labor payment operations", *Oblik, kontrol' i analiz v upravlinni pidpryyemnyts'koyu diyal'nisty (Ukraine, Vinnytsia, March 27, 2019)* (eds. Zamkova N.L., Martynova L.B.), Vinnytsia: VRV VTEI KNTEU, pp. 509-514.
3. Nemodruk N. M. (2009), "Accounting improvement, Analysis and Audit of Calculations from the Payment of labor", *Ekonomika ta derzhava*, [Online], no. 8, pp. 36-38. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2009_8_13 (accessed: 22.09.2019).
4. Kysh L. M., Kurylo N. F. (2017), "Material stimulation and Analysis of fund of remuneration of labour are in farms", *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*, [Online], vol. 13(2), pp. 89-94. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_13\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_13(2)_19) (accessed: 22.09.2019).
5. Balan O. D., Savchenko Yu. K. (2018), "Labor remuneration and its social and economic aspects" *Ahrosvit*, no. 10, pp. 22-26.
6. Lynenko A. V., Shevchenko O. L. (2008), "The essence and the analysis of labor-consuming potential of the enterprise for revealing its efficiency were used", *Derzhava ta rehiony. Seriya : Ekonomika ta pidpryyemnyts'vo*, no. 4, pp. 111-116.
7. Mulyk T. O., Materyns'ka O. A., Pl'onsak O. L. (2017), *Analiz hospodars'koyi diyal'nosti: navchal'nyy posibnyk* [Analysis of economic activity], Tsentr uchbovoyi literatury, Kyiv, 288 p.
8. Shevchuk L.P. (2010), "Analysis and control of forming and use of facilities on payment of labour on the enterprises of retail business", PhD. Thesis, Global economy, KNTEU, Kyiv, Ukraine.
9. Ivchenko L.V., Fedorchenko O.Ye. (2015), "Analysis of financial state of enterprises: informational and methodological support", *Finansy, oblik i audit*, [Online], vol. 1, pp. 197-210. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2015_1_17 (accessed: 25.09.2019).
10. Kulynych M.B., Koval' N.I. (2016), "Improving methodic of forming and analyzing the financial statements", *Ekonomika i suspil'stvo*, [Online], no. 6, pp. 367-372. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/6_ukr/63.pdf (accessed: 24.09.2019).
11. Chernysh S. S. (2010), *Ekonomichnyy analiz: Navch. Posib* [Economic analysis], Tsentr uchbovoyi literatury, Kyiv, 312 p.
12. Tomchuk O.F. (2013), "Planning of economic analysis and its improvement", *Rozvytok oblikovoi i finansovoi skladovikh ekonomichnoi nauky ta praktyky: zbirnyk materialiv VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoyi konferentsii* [Development of accounting and financial components of economic science and practice: a collection of materials of the VIII International scientific and practical conference], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya [International scientific and practical conference], Kyiv, Ukraine, September 26-27, pp. 417-421.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2019 р.